

Αθήνα, 23 Δεκεμβρίου 2002

ΔΕΝ ΘΑ ΠΗΓΑΙΝΕ. Θα μούλιαζε στην κασμιρένια μελαγχολία της παραμονής κι ύστερα θα αποφάσιζε –δηλαδή αύριο– αν θα ενέδιδε στη γιορτή.

Είχε βέβαια δύο Χρίστους, μια Χρυσούλα, κι ο ένας απ' τους Χρίστους είχε και γενέθλια.

Απόψε όμως ήθελε να τιμωρήσει τον εαυτό του, που τόλμησε να του ξεφουρνίσει ένα πονηρό τρέιλερ θανάτου. Πριν από μία μόλις ώρα είχε πάρει τα αποτελέσματα των αιματολογικών εξετάσεων. Ο γιατρός τον καθησύχασε πως μετά το Νέον Έτος θα επαναλάμβαναν την εξέταση. Αυτή που του συννέφιαζε το μέλλον πιθανόν δυσοίωνα, αν και στη χειρότερη περίπτωση «η επιστήμη κάνει θαύματα». Η φράση που από μόνη της ακυρώνει την επιστήμη.

Δεν πίστευε στα θαύματα, κι ας ονομαζόταν Λάζαρος. Το πολύ πολύ θα πέθαινε για ένα τριήμερο κι ύστερα θ' ανασταινόταν μέσω τεχνολογίας ή μέσω χημείας ή μέσω συμπτώσεων. Σαχλαμάρες.

Ακόμη ήταν νωρίς. Δεν είχε σκοτεινιάσει. Τον περίμεναν σ' ένα κανιβαλικό πάρτι της γνωστής παλιοπαρέας, δηλαδή στα ξέφτια μιας παρέας που δεν θα άντεχε και πολύ στις ζυμώσεις του χρόνου. Ήδη οι μισοί είχαν σκορπίσει εδώ κι εκεί. Καριέρες, παιδιά, εμφράγματα, εξωτερικά, κοινωνικές υποχρεώσεις...

Εκείνος παρέμενε απ' τους στέρεους διαθέσιμους. Είχε πάνω του ανέκαθεν την ταμπέλα ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ ΠΑΝΤΑ ΕΔΩ. Πού εδώ; Εδώ, στο βολικό διαμέρισμα, με τα βιβλία να κρέμονται από το ταβάνι και την υπέργηρη γάτα να μασουλά Φρίσκis στην κουζίνα, αδιάφορη για τη σιωπή που σερονόταν παχιά στα δωμάτια.

Ήθελε να βγει έξω, αλλά βαριόταν τους τύπους με τα παλιά αστεία, ξεθυμασμένα πια μες στη φορμόλη αутής της κουτής φιλίας που κρατούσε απ' τα χρόνια του Βαρβακείου. Ίσως έπρεπε να τους θυμίσει, ως απών, ότι είχε προ πολλού λήξει η αισθηματική κονσέρβα της παλιοπαρέας. Αστεία για φαλάκρες, για χαλαρές στύσεις, για στομάχια, για υπερτάσεις, για κινητά τηλέφωνα με πονηρά μηνύματα, για νεκρούς μαθηματικούς εκείνων των «ηρωικών» χρόνων, για το αισιόδοξο πτώμα της Αριστεράς...

Έσκισε την κάρτα με τη διεύθυνση μιας ταβέρνας έξω απ' τις γεωγραφικές του δυνατότητες. Κάπου στις καινούριες γειτονιές ένθεν και ένθεν της Μεσογείων. Καλό κρέας, καλό ψάρι, καλοψημένο κυδώνι με μοσχοκάρφια στο τέλος... και φιλιά με σάλια τίγκα στη νικοτίνη. Ακόμη μια τέτοια συνάντηση και θα αυτοκτονούσε με Μπεταντίν.

Κατάλαβε πως από μια ιδιοτροπία του αίματός του ξέκοβε οριστικά από τας νήσους των κεφάτων Τροπικών.

Που δεν τις έβρισκε καν κεφάτες. Νησιά της ψυχής ερημωμένα από τις καταιγίδες. Νησιά στρωμένα με λευκά καούκαλα σουπιάς και παλιών συμμαθητών.

Ο δρόμος κρατούσε πάντως τη γιορταστική αφάδα των Χριστουγέννων. Μύριζαν οι φούρνοι, ο κόσμος βιαζόταν, τα χρυσά αστέρια μάγκαραν στα μαγαζιά το χριστουγεννιάτικο μένος. Περπατούσε με τα χέρια στις τσέπες του τζάκετ, θιγμένος απ' το ίδιο του το αίμα. Κι ο ουρανός βαρύς, με νότια συνείδηση, χωρίς βροχή και κρύο. Ξέκοβε απ' το πλήθος, ακολουθούσε πορεία με ζιγκ ζαγκ, πού και πού άγγιζε άλλα τζάκετ. Ούτε να σταθεί σε βιτρίνα, ούτε περιέργεια για τους κινηματογράφους, ούτε νεύρα για τα ρεσιτάλ φιλανθρωπίας των αναξιοπαθούντων. Στα βιβλιοπωλεία πουλούσαν, ως άρμοζε, αισθηματικό χαρτοπολτό. Αύριο, παραμονή, θα ψώνιζε κάποια δώρα...

Δεν πήγαινε πουθενά. Περπατούσε κι έπαιζε με λείψανα φρυγανιάς – πού διάολο βρέθηκαν στις τσέπες του; Ψέματα. Η συνταγή που του 'γραψε ο γιατρός είχε σβολιάσει, παίξε παίξε, στη δεξιά τσέπη. Είδε το φαρμακείο, δείλιασε, ζύγιασε τις παλληκαριές του κι έσπρωξε δυνατά την πόρτα. Έπιασε σειρά χαϊδεύοντας με το μάτι νοσταλγικά τα ράφια με τα καλλυντικά. Με τις βιταμίνες. Με τις μέντες του κρυολογήματος.

«Τη συνταγή σας...»

Συμμορφώθηκε, ίσιωσε όπως όπως το χαρτί. Ο υπάλληλος μελέτησε αδιάφορος τα ιερογλυφικά. Έστερα σοβάρεψε. Μετά έχωσε τη μούρη στην τσαλακωμένη συνταγή και συμβουλευτήκε έναν άλλο αιγυπτιολόγο. Τα βρήκαν. Τύλιξαν δυο κουτιά.

«Εσείς περάστε αύριο. Θα είμαστε ανοιχτά ως τις δύο».

Εξυπηρετούσε ένα ζευγάρι που μοσχοβολούσε κέδρο και πατημένο μονοπάτι δάσους μετά από βροχή μανταρινάδας. Η οσμή της νιότης, σκέφτηκε λυπημένα.

«Μας πληρώνετε αύριο, κύριε».

«Είναι για τη μητέρα μου, γι' αυτό επείγομαι», είπε ο νέος άντρας.

«Στις δέκα θα είναι εδώ. Οι αποθήκες λόγω εορτών έχουν κλείσει, αλλά θα σας βολέψω από συνάδελφο...» είπε η ηλικιωμένη φαρμακοποιός.

Είπαν «ευχαριστώ» μετά τα πολλά λόγια. Τα άκουγε. Μιλούσαν δυνατά. Σίγουρα δεν ήταν άρρωστοι. Του ήρθε η μυρωδιά κοντύτερα.

«Συγγνώμη...»

«Συγγνώμη τι;»

Τα μάτια του συνάντησαν τα δικά του. Στην αρχή έτσι τυχαία. Όλα τυχαία πια. Σαν τη συγγνώμη που του ζητούσαν γιατί τον άγγιξαν. Γιατί τον έβγαζαν από τη ρέμβη της λύπης του βίαια.

«Είστε καλά;» ρώτησε η νέα.

Το ψηλό κορίτσι στο πλάι του ψηλού νέου. Πολύ ψηλός για το φαρμακείο, για την αδιαφορία του, ένα ύψος που ξαφνικά τον ανάγκασε να φωτιστεί από μια υγρή αγωνία κόβοντας σύρριζα τη λαλιά του. Με μια συγγνώμη-λεπίδα.

«Ναι».

«Τι ναι;»

«Ναι... Δηλαδή είμαι καλά».

Φλογίστηκε ο σβέρος του. Ίδρωσε. Η φαρμακοποιός ανήσυχη έκανε νόημα στον υπάλληλο. Του υπέδειξαν μια λευκή πολυθρόνα περιμένοντας τα χειρότερα.

«Ευχαριστώ».

Δεν θα 'πεφτε... Δεν θα 'πεφτε έτσι αμέσως στην παγίδα εκείνων των ματιών. Κι απ' την άλλη, η έκφραση, η ομοιότητα, η επιθετική σπίθα στο μαύρο βάθος τους... Ο κίνδυνος γύρω απ' το περίγραμμα των χειλιών του, τα φρύδια που διέγραφαν αιχμηρά τόξα τονίζοντας τα ζυγωματικά, που πήραν αμέσως θέση άμυνας... Ακόμη λεγόταν Υπουργείο Εθνικής Άμυνας εκείνο το υπουργείο;

«Να σας δώσω λίγο χυμό πορτοκαλιού...»

Του το 'δωσαν πριν πει «όχι». Το ήπие γουλιά γουλιά, παρακολουθώντας πάνω απ' το ποτήρι το ζευγάρι που περνούσε ήδη την πόρτα. Πρώτα εκείνη. Μετά αυτός. Μετά του ξανάριξε μια τελευταία ερωτηματική ματιά. Πνίγηκε. Χαμογέλασε με την αδεξιότητά του. Τώρα η σειρά του να ζητήσει συγγνώμες. Σκουπίστηκε. Η πορτοκαλάδα είχε χαράξει στο τζάκετ την κάθετη διαδρομή του ποταμού Έβρου. Του 'καψε το ύφασμα, πέρασε στο φανελένιο πουκάμισο, στο μακό που φορούσε κατάσαρκα, κι ύστερα πια ήταν εύκολο να νιώσει την κάψα στο δέρμα και στην καρδιά. Ένωσε τη συνοριακή επισημότητα του ποταμού. Το νερό ζεματούσε όσο κι ο σβέρκος. Είπε «καληνύχτα»; Δεν είχε λόγο να φανεί ευγενής αφού διαλυόταν ο χρόνος. Θρύμματα καιροί και δεκαετίες και γιορτινά πλοκάμια πανικού, εκεί, στη διάφανη, αντισηπτική ευδαιμονία του φαρμακείου.

Γύρισε τρέχοντας σπίτι, έκλεισε τα φώτα αφήνοντας μόνο το πορτατίφ στο γραφείο. Το τηλέφωνο καλούσε, καλούσε... ώσπου ανέλαβε ο τηλεφωνητής. Κάποια «πρώην» για Χρόνια Πολλά. Άστραψαν τα μάτια της γάτας στο χολ. Άλλαξε εσώρουχα βιαστικά. Κόλλησαν ευχάριστα

πάνω του. Τυλίχτηκε σε μια μαλακή κουβέρτα, μπαίνοντας στην αγκαλιά της πολυθρόνας. Είχε ξεπεράσει τους εκατόν δέκα σφυγμούς. Ήρθε και η γάτα μ' έναν πήδο, μυρίζοντας συκώτι κονσέρβας.

Έβρος, 23 Δεκεμβρίου 1970

Ο ΜΑΓΕΙΡΟΥΛΗΣ ΗΤΑΝ ΣΚΥΛΙ κίτρινο και βουλιμικό, όπως όλα τα σκυλιά του Στρατοπέδου Λοχαγού Βάτη. Μόνο που τώρα, τρεις μέρες πριν από τα Χριστούγεννα, η κοιλιά του ήταν τούμπανο. Πιο καλά πες ντραμς, αφού για ντραμς μιλούσαν και στο γραφείο του διοικητή συνταγματάρχη Λόγγου και στο Δεύτερο Γραφείο, που είχε αναλάβει την ιδεολογική υποστήριξη της γιορτής με μια σειρά ποιημάτων πρωτεϊνούχων όσον αφορά το εθνικό φρόνημα.

Η μουσική βέβαια ήταν αναγκαίο κακό. Ντραμς, συνθεσάιζερ και νουοβόργες όργανο μαραφέτι, που πλάτειαζε τις νότες και τις πλαδάρευε μ' έναν καταραμένο νοσταλγικό, πλην χυδαίο, τρόπο και κιθάρα ηλεκτρική. Μπορεί και κλαρίνο, αν, ο μη γένοιτο, επέμενε ο υποδιοικητής Λιασκώρης που καταγόταν απ' τα Σάλωνα.

«Το κλαρίνο ταιριάζει πιο πολύ στο Πάσχα, που το γλέντι είναι έξω. Κλαρίνο ίσον αρνί και κόκκινο αυγό. Τα

Χριστούγεννα είναι πιο... πώς να το πω... πιο επεξεργασμένη υπόθεση».

Έτσι είπε ο διοικητής Λόγγος Εμμανουήλ, υπολογίζοντας κυρίως την ευαισθησία των κυριών των κυριών αξιωματικών που θα έρχονταν μεθαύριο στην τραπεζαρία του στρατοπέδου για τα χαρμόσυνα.

Ο Μαγειρούλης, σταρ των μαγειρειών, που ως κτήριο έξω και μέσα ήταν σμαλτωμένο με λίπη σε μορφή πια ορυκτού, δεν νοιαζόταν καθόλου για το θέμα μουσική. Τον ενδιέφεραν πρωτίστως τα λιγότερα ορυκτά λίπη. Γιατί μπορεί να ήταν σκύλος μεγαλωμένος σε εβρίτικο στρατόπεδο με παχιές λάσπες κόκκινες —«από αίμα δυσπρόφερτων εχτρών», όπως ψιθύριζαν κάτι αριστεροανάρχες φαντάροι, σεσημασμένοι ήδη απ' τον ταγματάρχη Βοσκόπουλο του Δεύτερου Γραφείου— όμως, για να ξαναγυρίσουμε στον αγαθό Μαγειρούλη, αν και μεγαλωμένος σε ζόρικο στρατόπεδο, με κινητικότητα και πάμπολλα εύσημα, ως ένα απ' τα πλέον αξιόμαχα μηχανοκίνητα τάγματα Πεζικού, είχε άφθονα χάδια. Χάδια απ' όλους. Απ' τους φρουρούς της πύλης και τους αλφαμίτες ως τους βοηθητικούς βοηθούς μαγείρους. Αυτοί εξάλλου του εξασφάλιζαν τα πιο νόστιμα κοψίδια απ' τα αργεντίνικης καταγωγής κρέατα που έφταναν στο Στρατόπεδο Βάτη.

Ο Μαγειρούλης πάντως, αν υποθέσουμε πως τα σκυλιά, ακόμη και τα ελευθέρως βοσκής, έχουν ενστικτώδη κλίση προς τη συναισθηματική υποτέλεια μέχρι βλακείας, διαλέγοντας ισόβιο αφεντικό τον πιο δύσκολο και φειδωλό στις τρυφερότητες, αλλά μ' εκείνο το ασκητικής αποστροφής αίσθημα δικαιοσύνης, είχε βρει το μάστορά του στο πρόσωπο και στο χέρι του υπολοχαγού Στέφανου Καραμανίδη.

«Ζαβό είναι... Και μετά σου λέει πως τα σκυλιά έχουν την έκτη αίσθηση...»

«Σκατά αίσθηση. Μαγειρούλη, είσαι ο πιο μαλάκας σκύλος της Γκατζολιάς».

Τα φαντάρια γελούσαν με το περιβόητο σκυλήσιο ένστικτο του ζωντανού. Όμως ο Μαγειρούλης ήξερε. Και τότε ερχόταν μ' εκείνο το σαραβαλιασμένο Ντεκαβέ μοτοσακό, που οι άλλοι σκύλοι εξαγριώνονταν σαν άκουγαν τη θορυβώδη εξάτμιση με τις πολεμικές κλανιές, και τότε είχε υπηρεσία, και τότε συνέφριαζε ολόκληρος σαν σύννεφο μαβί ανάκατο με μαύρο, που σήμαινε ότι κάποιος θ' άρπαζε τον κεραυνό κατακέφαλα, και τότε γαλήνευε. Πότε γαλήνευε; Κανείς δεν ήξερε. Ούτε καν ο ταγματάρχης Βοσκόπουλος, που έπεφτε διάνα στην ψυχολογία του προσωπικού τού στρατοπέδου.

«Τον είδε κανείς να γελά ποτέ;»

«Ούτε ο Μαγειρούλης».

Τούτο ήταν το πιο αμετακίνητα επίκαιρο ανέκδοτο στου Βάτη. Γιατί ο υπολοχαγός, τρία χρόνια εκεί μέσα, ούτε γέλασε ποτέ ούτε έδειξε να χαίρεται για τίποτα ούτε καμιά απολύτως έκπληξη χάραξε τα μαύρα μάτια του, που προφύλασσαν τα σπάνια σπιθίσματά τους μεγάλες βλεφαρίδες σκιασμένες από δασιά φρύδια.

«Είναι υπηρεσιακός», έλεγε ο διοικητής Λόγγος, που ήξερε από μονόχνοτες λαμπρές εξαιρέσεις. «Κάτι τέτοιοι φυσικά δεν γίνονται πρωθυπουργοί» –η αναφορά, έμμεση, άγγιζε τον επιφανή δικτάτορα, γόνο της τσαχπίνικης σοδειάς των κολονέλων– «αλλά, όσο κι αν σας φαίνεται τολμηρό, διακρίνονται ως ήρωες. Διαθέτουν τον ιό της αυτοθυσί-ας. Γιατί δεν τους νοιάζει. Είναι πέραν του καθήκοντος...»

Οι υπόλοιποι του στενού περιβάλλοντος άκουγαν σιωπηλοί. Υποτίθεται πως συμφωνούσαν, ξέροντας όμως πως ο υπέρμετρα υπηρεσιακός Στέφανος Καραμανίδης είχε ήδη κάποιες βεβαρημένες εκθέσεις για το άτομό του απ' τον καιρό που υπηρετούσε στο Κιλκίς ως ανθυπολοχαγός.

«Τι έκανε ακριβώς;» ρωτούσε ο υποδιοικητής, που υπερθεμάτιζε το κλαρίνο ως βασικό όργανο σε όλες τις εκδηλώσεις.

«Έκανε υπερβάσεις».

«Τι υπερβάσεις, κύριε διοικητά;»

«Μες στο ζήλο του, χτύπησε οπλίτη».

«Πολύ;»

«Για να περάσει στρατοδικείο, έτσι φαίνεται... Θα αθωνόνταν, αλλά ένας κωλογιατρός έγραψε περί κακώσεων και περί ανηκέστου βλάβης...»

Τελικά ο υπολοχαγός κατάφερε να δημιουργήσει έναν σιωπηρό κύκλο φανατικών θαυμαστών εκ μέρους των μονιμάδων για την υπέρβαση που του στοίχισε την προαγωγή.

Λοχαγός τελειωμένος θα 'ταν τώρα ο άνθρωπος. Το πολυσυζητημένο ένστικτο του κίτρινου σκύλου Μαγειρούλη λειτουργούσε σωστά προς αυτή την κατεύθυνση. Κι έτσι τριβόταν στα πόδια του Καραμανίδη προσεκτικά, με την ουρά στα σκέλια αλλά με το μάτι γλαρό. Κι εκείνος, ο σχεδόν δίμετρος «υπηρεσιακός» Στέφανος –όλοι «κύριε υπολοχαγέ» τον φώναζαν, ποιος να του θυμίσει το μικρό του όνομα– έπιανε στα μεγάλα νευρώδη μελαχρινά δάχτυλα τ' αφτιά του ζώου και τα ζύμωνε δυνατά, σαν να 'θελε να τα φτιάξει απ' την αρχή.

Τι πούστης σκύλος είναι αυτός που κάθεται του Καραμανίδη; σκεφτόταν ο ταγματάρχης Βοσκόπουλος καμιά

φορά, όταν απ' το γραφείο του έπιανε τις τρυφερότητες του υπολοχαγού.

Ο υπεύθυνος του Δεύτερου Γραφείου ανησυχούσε βέβαια για τ' αφτιά του Μαγειρούλη, έτσι όπως τα πιλάτευε σκυθρωπός ο υπολοχαγός.

«Αν σ' τα ξανάφτιαχνα, θα 'χαν το σχήμα των αφτιών της, παλιοκερατά. Μετά θα τα τρυπούσα με καυτή βελόνα και θα τους πέρναγα τα σκουλαρίκια της μακαρίτισσας της μάνας μου. Κι ύστερα...» ξεροκατάπινε πλησιάζοντας το πρόσωπό του στα μελιά ματάκια του σκύλου, «κι ύστερα θα τα έγλειφα μέσα κι έξω... Κατάλαβες, Μαγειρούλη;»

Καταλάβαινε δεν καταλάβαινε, ο Μαγειρούλης έπιανε το αχνό ημιτόνιο τρυφερότητας στη φωνή του Καραμανίδη και του κούναγε την ουρά.

«Κατάλαβες, αγόρι μου...» μουρμούριζε ο υπολοχαγός, σίγουρος πως το κίτρινο σκυλί, που το 'ξερε από κουτάβι ημερών, αντιλαμβανόταν τον καημό που δεν θα 'βγαине ουδέποτε πάνω απ' το γιακά του πουκάμισου. Θα τον έπνιγε στην ανάγκη με τη γραβάτα. «Φύγε τώρα. Φτάνει», αγρίευε του σκυλιού.

Κι ο Μαγειρούλης τραβούσε κατά τα μαγειρεία. Τα μαγειρεία απόψε μύριζαν πουλερικό και ζεματισμένο πούπουλο.

Ο Λάζαρος Λαζάρου είχε αγοράσει τρεις τσατσάρες κι έσπαγε δόντια. Ένα εξάμηνο είναι μισός χρόνος. Όσο κι αν τον διατηρούσε με άδειες, με τιμητικές –ήταν καλός στη σκοποβολή κι έγγραφε ποιήματα ενθαρρυντικής

εθνικοφροσύνης στις γιορτές του Στρατοπέδου Βάτη— ο χρόνος θα δυσκολευόταν. Γιατί στο συγκεκριμένο στρατόπεδο, με τον ακόμη πιο συγκεκριμένο βρομόκαιρο και το συγκεκριμένο σκουριασμένο χώμα, ο χρόνος τεμπέλιαζε.

Κάποτε ονειρεύτηκε πως τα σκυλιά που αφθονούσαν εκεί μέσα μασούσαν τα απογεύματα, οπότε η θητεία που απαιτεί πληρότητα ημερών ξαναδούλευε εις βάρος του. Και τα σκυλιά μασούσαν, μασούσαν και ξεροκατάπιναν και δώστου απ' την αρχή.

Τότε θέλησε να εκμεταλλευτεί την κατάσταση κι άρχισε τα πηγαινέλα στους ψυχιάτρους. Ότι δήθεν είχε απώλεια χρόνου, ότι έβλεπε εφιάλτες...

«Η απώλεια χρόνου δεν μας νοιάζει. Η απώλεια μνήμης είναι πρόβλημα», τον ξέκοψε απ' το αυτάρεσκο απελπισμένο έλος της κατάθλιψης ένας νεαρός στρατιωτικός γιατρός.

Με σαφή ελληνικά εξήγησε στον Λαζάρου πως η υπηρεσία, «ερήμην της δικής του χρονικής αξιολογήσεως», θα τον απέλυε στην προκαθορισμένη ημερομηνία. Κι έτσι επέστρεψε στη ρουτίνα του τηλεφωνητή στρατοπέδου —καθότι εγγράμματος και ταλαντούχος ως προς την ομοιοκατάληκτον ποίηση, «που είναι η ΜΟΝΗ σωστή για τους Έλληνες»— χωρίς άλλες απόπειρες να ξεφύγει απ' του Βάτη.

Χάιδευε κι αυτός τον Μαγειρούλη κάποια βασιανιστικά δειλινά, που η σκέψη του ανεβοκατέβαινε στις οδούς της Κυψέλης και στα σινεμά της Σταδίου. Ο Έβρος ήταν γι' αυτόν το τέρμα Θεού. Απέφευγε βέβαια προσφιλείς χαρκτηρισμούς όπως «Γκατζολία» και «Γαλαξοβρακία» για τον ακριτικό νομό που εξέτρεφε άφθονες ετοιμοπόλεμες μονάδες και πλήθη στρατευμένων από τας παρυφάς του

όρους Αιγάλεω και τον δυναμικά αυτόνομο δήμο Περιστερίου. Ούτε ένας Κυφελιώτης, Εξαρχειώτης, Πατησιώτης δεν υπηρετούσε στου Βάτη. Μόνο Κρητικοί, που συνασπίζονταν ενάντια σε όλους με τα κελαρυστά τους «τσι, τσι, τσι» και κουβαλούσαν στα σακίδια κασέτες με λύρα σαν καμφορά για να ξορκίζουν επιδημίες σαν τη νοσταλγία, και φυσικά οι υπόλοιποι των πέριξ του δήμου Αθηναίων περιοχών. Ο δεύτερος μεγάλος συνασπισμός κατά του Έβρου.

Δυο τρεις υποψιασμένους και κατατρεγμένους απ' τον ταγματάρχη Βοσκόπουλο «λόγω φρονημάτων» τους απέφευγε, γιατί η θέση του ως τηλεφωνητή –που ήταν και λουφατζήδικο, αφού σπάνια ακολουθούσε το τάγμα στις ασκήσεις– ήταν επισφαλής και λεπτή. Τους βαριόταν κιόλας, γιατί ήδη είχαν πλέξει μόνοι τους από ένα φωτοστέφανο ηρωικής απαξίας, όμως διακινδύνευσε δανείζοντάς τους δυο προχωρημένα για το στρατόπεδο βιβλία σε εκδόσεις βίπερ. Το Ψυχή στον πάγο του Έλντριτζ Κλίβερ των Μαύρων Πανθήρων –«Ζωολογία είναι», είπε σε κάτι καραβανάδες– και τις Σκέψεις περί αριστεροφροσύνης του Ροζέ Γκαροντί, μια αδιευκρίνιστης γεύσης γαλλική σουπά απόψεων τέλος πάντων. Κρυφά, χέρι χέρι.

Έσπαγε δόντια απ' τις τσατσάρες. Πρώτα ένα ένα. Ύστερα δύο δύο και τρία τρία. Από θυμό και βαρεμάρα. Στις μαύρες του έτρεχε μ' ένα σώβρακο γύρω απ' το στρατόπεδο. Τον ακολουθούσε ο Μαγειρούλης γαβγίζοντας σαν να 'θελε να του πει... Τι να του πει; Παρέα έτρεχαν. Αυτό ήταν όλο. Μουσίδι ο Λάζαρος χωνόταν στα μπάνια, μια σειρά καμπίνες με ντους, βαμμένες με πίσσα. Έκανε παγωμένο ντους να φύγει η λύπη των δειλινών. Οι φαντάροι επινοούσαν πλάκες εκεί μέσα, τσίτσιδοι, με τη

σαπουνάδα στον κώλο. Μια φορά την εβδομάδα διοργάνωναν φεστιβάλ φωλής. Αυτό πιο παλιά. Τους κάρφωσε ένας γραμματέας που την είχε μικρή. Έληξε το γλέντι.

Τώρα, όσο ζύγωναν τα Χριστούγεννα, τα μπάνια ήταν ανοιχτά ως αργά το βράδυ, αφού το στρατόπεδο βρισκόταν στο πόδι για τη γιορτή που ετοίμαζαν ανήμερα. Ασβέστωναν απ' το χάραμα. Τη μια ασβέστωναν, την άλλη έπιανε βροχή και χαλούσε ο ασβέστης, άντε πάλι απ' την αρχή.

«Μας κάνει καψώνι ο Βοσκόπουλος, γαμώ το όνομά του!» γκρίνιαζαν.

«Βγες στην αναφορά και πες το, όχι στο ντους, μαλακισμένο...»

Κουβέντιαζαν, γκρίνιαζαν, τους άρεσε ο ασβέστης όμως, γιατί τους αποσπούσε απ' τη βρόμα της γαλοπούλας. Πουλί μύριζε όλο το στρατόπεδο. Πουλί και ζεματισμένο πούπουλο. Το απέδιδαν στη φρεσκάδα τους, γιατί τα «πτώματα» Αργεντινής ήταν σιωπηλά, κι από γεύση κι από βρόμα κι απ' όλα.

Ο Λάζαρος Λαζάρου τρεις μέρες πριν από τα Χριστούγεννα είχε τρέξει πάλι. Ήθελε να κλάψει κι έκλαιγε καλά τρέχοντας. Μόνος του αυτή τη φορά. Ο Μαγειρούλης ήταν άφαντος. Καλύτερα. Έκλαιγε και ρουφούσε μύξες, δάκρυα και βροχή σ' ένα χαρμάνι. Η αδερφή του είχε τηλεφωνήσει πως η μαμά ήταν στο «Ιπποκράτειο» με υποτροπή. Κάμψη της καρδιάς.

«Στολίστηκε η Αθήνα;» τη ρώτησε με λαχτάρα.

«Ποιος νοιάζεται για στολίσματα! Κατάλαβες, παιδί μου, ότι πρόκειται για κάμψη;» του βάλε τις φωνές.

«Έτσι ρώτησα...»

«Πάρε άδεια την Πρωτοχρονιά. Για τη μαμά...»

Δεν έκλαιγε για την κάμψη. Έκλαιγε που δεν ήξερε τίποτα πια για τις φωτεινές γιρλάντες και τα ηλεκτρικά αστέρια στο Σύνταγμα.

Την ώρα που ανέβαινε στάζοντας στο ιδρωτάρι για τα μπάνια –σουρούπωνε βιαστικά, ήταν κι ο ουρανός βαρύς– είδε από μακριά τον υπολοχαγό Στέφανο Καραμανίδη να είναι γονατισμένος με στολή υπηρεσίας μπροστά στον Μαγειρούλη. Τα άλλα σκυλιά ήταν μαύρα ή μαυρόασπρα. Μόνο ο Μαγειρούλης είχε χρώμα κίτρινο. Σαν την κόρα του ψωμιού.

Από τότε που είχαν γίνει τα επεισόδια με το φεστιβάλ ψωλής, τα μπάνια ηρέμησαν. Ζωντανά πάντα, και να μην τα 'θελες, πάλι έμπαινες σε ευτράπελες διαδικασίες, αλλά τέρμα οι θερμές πρωτοβουλίες. Αρκούσε το ζεματιστό νερό, που ξέβγαζε, άφθονο είναι αλήθεια, την κούραση και τις τοξίνες της θητείας. Ο Λάζαρος αφηνόταν στο κρύο νερό κάνοντας κάτι επιθετικές ευχές, όπως να απορροφηθεί μια κι έξω απ' το σιφόνι που οδηγούσε ποιος ξέρει πού.

Στο Στρατόπεδο Βάτη μες στην ερημιά, αντίκρυ από βουνά αχαμνά, με βλάστηση ποώδη, ό,τι πρέπει για ασκήσεις σκοποβολής, κυκλοφορούσαν θρύλοι αχρειευτικοί. Σίγουρα δούλευε το ράδιο αρβύλα, και μάλιστα με ξεχωριστά φιλολό γαρνιρίσματα. Όλο για αυτοκτονημένους φαντάρους σε σκοπιές ξεμακρυσμένες μιλούσαν, για παραμιλητά φαντασμάτων αλλοδαπών στρατιωτικών απ' τα χρόνια που οι Αγγλοσύμμαχοι πολεμούσαν Τούρκους και

Γερμανότουρκους στα Δαρδανέλια, σπαράγματα απ' το φριχτό 1915 που κατάπιε κόσμος και κοσμάκη για το ιδανικό τίποτα.

Έλεγαν διάφορα. Ο Λάζαρος Λαζάρου, που δεν χαμπάριζε από μεταφυσικά –στο Βαρβάκειο, οι ασχολούμενοι με θεούς και με την μετά θάνατον ζωή βρίσκονταν σταθερά σε πλήρη περιφρόνηση– φοβόταν μόνο τους λύκους. Αλλά ο λύκος θέλει το χιόνι και το φοφοκρυο για να ξεκόψει απ' την αντικοινωνικότητά του και να αρχίσει να ζυγώνει στρατόπεδα και σκοπιές... Πάντως αυτά κυκλοφορούσαν ευρύτατα –«εβρίτατα» το πιο σωστό– γεμίζοντας τα μάτια των Κρητικών φόβο κι απελπισία για την άγρια Θράκη, που η μοίρα τούς την πάσαρε πάνω στον ανθό της νιότης τους.

«Σε ζητά ο υπολοχαγός», τον σκούντηξε ο δεκανέας υπηρεσίας.

«Πλένομαι...»

«Τι πλένεσαι, ρε; Κατεφυγμένος θα βγεις... Σε ζητά ο Καραμανίδης. Απόψε είναι εδώ. Άκουσες;»

Άκουσε. Το όνομα του υπολοχαγού Καραμανίδη έκανε απείρως περισσότερο θόρυβο απ' τις κλανιές της εξάτμισης του Ντεκαβέ. Έκλεισε αργά αργά το κρύο νερό, νιώθοντας μια επιπλέον κρυάδα στη σπονδυλική στήλη. Ασυναίσθητα έπιασε με αγωνία την επουλωμένη εδώ και πολύ καιρό πληγή απ' την εγχείρηση κύστης κόκκυγος. Πρόλαβε να γευτεί και στρατιωτικό νυστέρι μια πιθαμή πάνω απ' τον κώλο. Μια ώρα τού άδειαζαν μαλλιά, όσα χρειάζονταν τρία πουλόβερ με μανίκια ρεγκλάν. Πουλοβερίσια κύστη.

«Τι σε θέλει ο Καραμανίδης;» ρώτησε ο πλαϊνός λουόμενος.

«Καμιά μαλαχία».

«Αυτός γαμά κυρίως τις παλιοσειρές. Λες και τους μισεί που θα φύγουν».

«Α, μπα... Θα 'ναι για τα βύσματα στον πίνακα. Έχουμε πρόβλημα με κάτι τηλέφωνα», είπε ο Λάζαρος.

Τα προβλήματα του τηλεφωνικού πίνακα ήταν μόνιμα. Εξαιτίας τους άρπαξε τρεις πεντάρες κι ευτυχώς που έγραψε εκείνα τα ομοιοκατάληκτα ποιήματα για την Εθνοσωτήριο Επανάσταση και του τις έσβησε ο διοικητής.

Τώρα που η χώρα σώθηκε κι η ελπίδα ανορθώθηκε,

η ελπίς ανορθωθείσα κατέπνιξε τη λύσσα...

«Δεν ξέρω αν ο απλός οπλίτης έπιασε τα νοήματα, όμως μπράβο, παιδί μου Λαζάρου».

Και του χάρισαν δεκαπέντε μέρες φυλακή.

Πήγε και ξυρίστηκε καλού κακού, χωρίς να βάλει άφτερσεϊβ. Ο Καραμανίδης ήταν απρόβλεπτος. Μπορούσε να εκραγεί το ίδιο αν σε έβλεπε καθαρό ή βρόμικο. Το αίσθημα δικαιοσύνης του ήταν μια δυσανάγνωστη ιδιωτική περιοχή. Ναρκοπέδιο σκέτο. Δεν ήταν που τιμωρούσε τα φαντάρια. Ίσα ίσα, σπάνια να σε βγάλει αναφορά. Ο τρόπος του σε παρέσερνε σ' ένα φόβο σκοτεινό. Τα παρालέγαν κιόλας. Αυστηρός, μονόχνοτος, σιωπηλός, άριστος στη νοηματική, σαν ν' απαξιούσε να συντάξει μια κύρια πρόταση. Υπηρεσιακός κι απόμακρος.

«Λεβέντης, όμως. Ένα κι ογδόντα οχτώ, άντε ογδόντα εφτά. Ευρύστερνος, πλαταράς και δεν γελά ποτέ».

«Μπορεί να γελά από μέσα του».

«Σιγά μη γελά από μέσα... Άντε, ρε!»

«Λεβέντης με μοτοσακό που κλάνει δεν υπάρχει».

«Πάρε να του το πεις».

Οι συζητήσεις για τον Στέφανο Καραμανίδη είχαν μεγάλη πέραση στο στρατόπεδο. Ο Λάζαρος Λαζάρου, παλιοσειρά ήδη, είχε όπως όλοι άκρως τυπικές σχέσεις μαζί του. Δηλαδή αν τύχαινε κανένα επείγον σήμα τις μέρες που ο υπολοχαγός έκανε υπηρεσία.

«Άσ' το εδώ. Καληνύχτα».

Αυτές ήταν οι πιο προσφιλείς λέξεις του ως αξιωματικού υπηρεσίας.

Δεν τραγουδούσε, δεν γλένταγε, δεν έτρωγε, δεν έπινε και δεν κουβέντιαζε εντός στρατοπέδου. Χάιδευε τον Μαγειρούλη πού και πού. Το υπόλοιπο σκυλλόι τον απέφευγε. Μυριζόταν επεισόδιο.

«Αυτό το σκυλί θα 'ναι ή χαζό για να του κάθεται ή γενναίο...»

Εδώ τον πρόλαβε ο Λαζάρου ως άρτι προαχθέντα σε υπολοχαγό μετά το στρατοδικείο. Τον έκοψε αμέσως ως ωραίο. Η αύρα του παθιμένου συν το αρρενωπό παράστημα με την αρχαιοπρεπή μύτη, όσο πρέπει επικλινή, με ύποπτα ρουθούνια για κάθε είδους βρυχηθμό, αλλά και δύο χείλη νέγρικά, μονίμως μελανά, όπως συμβαίνει στους αυθεντικά μελαχρινούς, αμέσως φωτογράφιζαν έναν αρσενικό εν βρασμώ. Στα μάτια του καθρεφτιζόταν η άβυσσος. Μαύρη μαυρίλα τη νύχτα, και τη μέρα «βρόμικος πάγος». Θυμόταν αυτή τη φράση από κάποια μυθιστορηματική περιγραφή ματιών. Ο οπλίτης γιατρός του στρατοπέδου, όσες φορές κουτσομπόλευαν τις αρετές των αξιωματικών, στον Καραμανίδη κόμπιαζε.

«Κι αν είναι σχιζοφρενής, πώς θα το μάθει το αρχηγείο;» ρωτούσε ο Λάζαρος ερμηνεύοντας τις εύγλωττες σιωπές του γιατρού.

«Αν σκοτώσει δυο τρεις φαντάρους... Μόνο τότε».

Έπειτα γελούσαν κι έπιαναν ιατρικά κοινωνικά θέματα γύρω απ' τη «στρατιωτική κατάθλιψη». Ένας όρος που σήκωνε στρατοδικείο και κρέμασμα. Αλλά οι συζητήσεις γιατρού-Λαζάρου γίνονταν στο ψιθυριστό, ως συμπνέοντες μορφωμένοι και γνώστες της ημερομηνίας τής κατά Ιωάννη Αποκάλυψης.

«Σε ζητά ο κύριος Καραμανίδης».

«Εκεί πηγαίνω».

Οι μονιμάδες επιλογίες χρησιμοποιούσαν ευρέως το «κύριος Καραμανίδης». Εκεί πήγαινε ο Λάζαρος, διασχίζοντας μια απόσταση τετρακοσίων τουλάχιστον μέτρων με λάσπη και αμμοχάλικο.

Η μεγαφωνική του στρατοπέδου –είχε μία ώρα ακόμη για να σημάνει σιωπητήριο– μετέδιδε «Αγωνία με λαχτάρα να σε νοιάζομαι». Ο ταγματάρχης Κώστας Βοσκόπουλος, που υπαινισσόταν κάποια συγγένεια με τον συνώνυμο διάσημο τραγουδιστή, ως Δεύτερο Γραφείο είχε επιβάλει να ακούγονται τραγούδια του συγγενή του ακόμη και τούτες τις ώρες που μαγειρεύονταν τα Χριστούγεννα στα μαγειρεία.

Αύριο θα αξιώνονταν να 'ρθουν απ' τη Μεραρχία ειδικοί στα ηλεκτροφωτισμένα ντεκόρ για τον γιορταστικό διάκοσμο. Καμιά δεκαριά αστέρια, φωτάκια στο κυπαρίσσι μπροστά στο διοικητήριο, ίσως και άγγελοι. Ο υποδιοικητής στην αίτησή του προς τη Μεραρχία είχε ζητήσει οπωσδήποτε «Χρόνια Πολλά» με γαλάζιο νέον στην είσοδο του στρατοπέδου και εκατέρωθεν της επιγραφής καμπανούλες σε κόκκινο για κοντράστ. Έτσι ακριβώς ζητήθηκε απ' τα μέσα Νοεμβρίου, γιατί αυτές οι δουλειές χρειάζονται

προεργασία και δυναμική προώθηση του αιτήματος. Το κοντράστ με κεφαλαία.

«Ναι».

«Με ζητήσατε, κύριε υπολοχαγέ...»

«Ποιος είσαι εσύ;»

Ο Καραμανίδης πίσω από ένα γυμνό γραφείο συμπλήρωνε χαρτιά.

«Απ' το τηλεφωνείο».

«Παρουσιάσου».

Ο Λαζάρου ξεροκατάπιε και, βαρώντας όσο γινόταν πιο αξιοπρεπώς τις αρβύλες στο μωσαϊκό, δήλωσε επισήμως την παρουσία του.

«Στρατιώτης Λαζάρου Λάζαρος του Λόχου Διοικήσεως».

Ο Στέφανος Καραμανίδης τον κοίταξε πίσω απ' τον πλούσιο θύσανο των βλεφαρίδων με τη θλιμμένη σκοτεινιά του βλέμματός του. Ο Λάζαρος απάλυνε τη γελοιότητα της σκηνης –για τις παλιοσειρές αυτά είναι ανεπίτρεπτα– ενθυμούμενος το βλέμμα του Ομάρ Σαρίφ στο Δόκτωρ Ζιβάγκο, τρία χρόνια πριν στο «Ράδιο Σίτυ» της Πατησίων. Καμία σχέση. Ο Σαρίφ είχε υγρά μάτια. Αυτός ο δαίμονας –το πρόσεξε– είχε υγρά χέρια. Πρόσεχε που τον πρόσεχε και τα 'χωσε νευρικά στις τσέπες.

«Και τι είσαι;»

«Τηλεφωνητής τάγματος, κύριε υπολοχαγέ».

«Δεν εννοώ για το τάγμα. Τι ήσουν πριν».

«Σπούδασα πολιτικές επιστήμες στην Πάντειο...»

«Και τι άλλο;»

«Και γράφτηκα στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών».

«Ααα... Και τι άλλο;»

«Δεν κατάλαβα, κύριε υπολοχαγέ, την ερώτηση».

«Γράφεις ποιήματα. Και τι άλλο;»

«Ίσως όταν απολυθώ να γράψω ένα έργο για το θέατρο, κύριε υπολοχαγέ, αλλά αυτά είναι φλου πράγματα...»

«Τι θα πει φλου;»

«Ξεχρέμαστα».

«Ανάπαυση», τον διέταξε ήρεμα.

Ο Λαζάρου εξέπνευσε μια σοβαρή ποσότητα άγχους. Ο Καραμανίδης πετάρισε τις τροπικές βλεφαρίδες του.

«Είπα ανάπαυση. Χαλάρωσε».

Έβγαλε διστακτικά τα μεγάλα χέρια από τις τσέπες.

«Είσαι σαν να λέμε και του θεάτρου...»

«Ακόμη δεν έκανα τίποτα για το θέατρο, κύριε υπολοχαγέ».

«Κλείσε την πόρτα».

«Πώς είπατε;»

«Σε διατάζω. Κλείσε την πόρτα».

Ο Λάζαρος μαντάλωσε την πόρτα ανήσυχος. Ο υπολοχαγός Στέφανος σηκώθηκε πίσω απ' το γραφείο κοιτάζοντας προσεκτικά τον οπλίτη τηλεφωνητή της Παντείου, της Φιλοσοφικής, της ποίησης και του θεάτρου. Έσβησε τα πάντα σβέλτα απ' το μυαλό του εκτός απ' το τελευταίο.

«Θα έχει χορό και λόγια... Πώς τα λέτε αυτά στο θέατρο... Για το έργο σου. Τι θα κάνουν εκεί;»

«Θα κάνουν αυτό που θα ορίζει το έργο».

«Κι από χορό;»

Τα μάτια του φωτίστηκαν ξαφνικά.

«Αν πρέπει, ναι. Θα χορέψουν».

«Πρέπει», αγρίεψε ο Καραμανίδης.

Ύστερα από μισό λεπτό αγωνιώδους σιγής, πιο συγκαταλημένος επανέλαβε:

«Πρέπει να χορέψουν».

«Επιτρέψτε μου, κύριε υπολοχαγέ, να πω ότι δεν έχω τίποτα σχετικό στο νου μου».

«Ξέρεις να χορεύεις, Λαζάρου;»

Η φωνή του αξιωματικού, όσο υπηρεσιακή κι αν έβγαινε απ' τα μπλάβα χείλη, είχε τσακίσει απότομα.

«Σε ρώτησα. Ξέρεις;»

«Η χορογραφία είναι ιδιαίτερο...»

«Απάντησέ μου. Ξέρεις;»

Έδειχνε οργισμένος, με μια μαλακή οργή, ταπεινωμένη απ' την ίδια του την ερώτηση.

«Ξέρεις;»

«Τι να ξέρω, κύριε υπολοχαγέ;»

Ο Λάζαρος πίστεψε για κλάσμα του δευτερολέπτου πως θα ήταν ο πρώτος ουσιαστικός μάρτυρας της έκρηξης του υπολοχαγού. Όλα εξαρτιούνταν απ' την απάντησή του.

«Ξέρεις από χορό; Χορό δεν το λένε αυτό το γαμημένο μπλέξιμο;»

Προχώρησε παραπάνω απ' όσο θα 'θελε. Ξερόβηξε, ίσιωσε το κορμί, ψήλωσε άνω τού ένα κι ογδόντα τόσο.

«Ξέρω».

Του βγήκε χρυστάλλινο το ρήμα.

«Τανγκό;»

Πάλι δυο κοκοράκια ξεπετάχτηκαν μες στη θαμπή χροιά της φωνής του. Κοκοράκια σφαγμένα την επόμενη στιγμή.

«Ναι».

«Τανγκό για άντρα και γυναίκα. Για κυρία...»

«Ναι».

«Πολλά “ναι” λες».